

OOK DE MENS MOET HERWILDEREN

Het gaat bij 'rewilding', of 'herwildereren' snel over spectaculaire predatoren, zoals de wolf. Op het tweejaarlijkse internationale congres Pathways, dat van 19 tot 21 oktober in Wageningen wordt gehouden, gaat het vooral over de interactie tussen mensen en wilde dieren. Want je kunt herwildereren wat je wilt, maar 'je moet de mens wel meenemen'. Tekst René Didde

We zijn gevangen in verlangen om meer met de natuur te leven, want buiten zijn is gezond en ontspannen. Anderzijds trekt de steeds meer verstedelijkte samenleving ons verder weg van de natuur. Want binnen blijven is comfortabel, lekker warm en veilig, zegt Koen Arts. Hij kan het weten want hij is niet alleen onderzoeker 'interacties mens en natuur' maar oogstte veel publiciteit met zijn boek *Wild jaar*, waarin hij verhaalt over 365 nachten buiten slapen. We zeggen vaak 'wat is natuur nog in Nederland' en wat moet een herwilderings voorstel in dit land waarin alles is aangeharkt, geordend en betegeld. Toch is in Nederland veel meer mogelijk dan we denken en hoeven we voor wildheid heus niet naar Alaska of Sibirië, aldus Arts. 'Zo'n 16 procent van het landoppervlak van Nederland is natuur en bos. Uit eerder onderzoek van het toenmalige Alterra bleek dat aardig wat terreinen geschikt zijn als potentiële locatie voor wolvenroedels. Het is met wilde natuur een beetje zoals met koud water. Je aarzelt en treuzelt, maar als er eenmaal in bent, is het geweldig.' Arts organiseert een workshop over de spanning in de relatie mens-natuur op het congres Pathways. Hij is een van de redacteuren van het eerder dit jaar verschenen boek *Rewilding in Nederland*, een bundel essays over 'een meer offensieve natuurstrategie'. 'Als we meer wilde natuur willen in Nederland, moeten we de mens meenemen', is zijn overtuiging. 'En de mens dan liefst niet slechts op de dijk langs de Oostvaardersplassen een

plekje aanbieden om vogels te spotten, maar hem meer de gelegenheid geven de natuur te ondergaan. In Oostvaardersplassen spreekt nog de ouderwetse mentaliteit 'dáár is de natuur en hier staat de mens'.'

Wildheidservaring

Die gelegenheid wordt al meer geboden in de Markerwadden, de volledig door ingenieurs en ecologen ontworpen en aangelegde eilandenarchipel in het Markermeer. Maar in de Gelderse Poort is het beter, want breder toegankelijk, meent Arts. 'Daar kun je komen zonder boot en mag je van de paden af, mogen schoolkinderen rondstruinen en modder onder hun nagels krijgen.' Grote grazers spelen een grote rol voor de wildheidservaring en in de ecologie. De wisent bijvoorbeeld, het grootste levende landzoogdier, stierf honderd jaar geleden uit in het wild, maar deze Europese bizon is met succes opnieuw geïntroduceerd in Nederland, al is er wel eens een recreant gebeten. Maar 'kleiner spul' zoals voedselbossen, guerillagardening en zelfs natuur in een digitale omgeving (zoals met een 3D-bril een virtueel natuurgebied inlopen) kunnen natuurbeleving versterken en helpen om 'een groenere ethiek' te ontwikkelen, aldus de onderzoeker. 'Daarbij moeten we meer rekening houden met de verschillende etnische en sociaaleconomische achtergronden. De natuur wordt door iedereen anders beleefd. Je hebt ouders die lid zijn van Natuurmonumenten en IVN en hun kinderen meenemen, je hebt mensen die willen oogsten van de natuur en er zijn mensen met

lichamelijke beperkingen. Iedereen moet wildheid kunnen ervaren.'

De wolf bewijst dat de grotendeels *man-made* natuur van Nederland kennelijk geschikt is. 'De wolf wil wel en wij mensen zullen daaraan moeten wennen. Dat gaat gepaard met aanpassingsverschijnselen, zoals dode schapen. Schapenhouders in wolvengebied worden opeens aangespoord om rasters te plaatsen. Uit een inventarisatie van een masterstudent naar de attitude ten aanzien van de wolf in Duitsland en Nederland blijkt overigens dat na een aantal jaren de houding van boeren positiever wordt.' Zelf verrichtte Arts onderzoek naar de mening van boeren over de zeearend in Schotland. 'Die werd aanvankelijk beticht van het doden van levende lammeren. Maar ook daar veranderde de houding uiteindelijk ten goede. Maar het gaat niet vanzelf. Daarvoor is een goede dialoog nodig en instrumenten zoals compensatieschema's.'

Ondernemen met wild

Mogelijk zouden de kansen voor herwildering in Nederland kunnen meeliften op de vele actuele ruimtelijke vraagstukken, zoals aanpassing aan de klimaatverandering, wateroverlast, droogte en de stikstofcrisis. Nog altijd hebben boeren meer dan de helft van het landelijk gebied in gebruik. 'Voor de korte termijn zullen ze niet snel mee-gaan, want velen zitten vast aan hun leningen bij de bank. Maar we moeten wel de kant op dat rewilding mogelijk een businessmodel kan worden voor boeren, bijvoorbeeld

'DE WOLF WIL WEL EN WIJ MENSEN ZULLEN DAARAAN MOETEN WENNEN'

in combinatie met voedselproductie en klimaatbuffers, zodat water beter wordt vastgehouden.' Onderzoekers kunnen bijdragen door bijvoorbeeld vestigingsfactoren voor wild te analyseren en in kaart te brengen wat waar en in welke combinatie mogelijk is. Voorbeeld? 'Een bever kan voor een landbouwbedrijf voordelen hebben wat betreft waterretentie en nieuwe kansen bieden met betrekking tot bijvoorbeeld lisdodde-teelt.'

Tenslotte denken we bij wildernis vaak aan grote grazers en prooidieren als de wolf en de zeearend. Maar meer *wildlife* en wildheid kan ook in de tuin. Met het project 'De wilde tuin' proberen de Universiteit van Tilburg en Wageningen Universiteit lezers van *NRC* één vierkante meter van hun tuin te laten herwilderen. Het is een succes. Meer dan 7.000 mensen doen mee. Wat moeten ze doen? 'Eigenlijk niks, gewoon die vierkante meter met rust laten', zegt Koen Arts. 'Zelfs op een balkon zijn er mogelijkheden.' ■

'Als je wilt herwilderen, moet je de mens wel meenemen.' Foto Shutterstock